

of Vaiṣṇava cult. -वी (वी) जः the citron. -मानस a. contented. -मास m. 1 the sun. -2 the moon. (-f.) the day of full moon. -मासः 1 the moon. -2 a monthly sacrifice performed on the day of full moon; (comprising the आम्रिय, अमीषोमीय and उपांशुयाज sacrifices); कानि पुनर्दशपूर्णमासशब्दकानि । येषां वचने पौर्णमासीशब्दोऽमावास्याशब्दो वा आम्रियादीनि तानि ॥ ŚB. on MS. 4. 4. 34. -मासी the day of full moon. -रथः a complete warrior. -वपुस् a. full (the moon). -होमः = पूर्णाहुतिः q. v.

पूर्वकः 1 A kind of tree. -2 A cock. -3 The blue jay; Mb. 7. 57. 4.

पूर्णिका A kind of bird (having a cleft beak = नासाच्छिन्नी).

पूर्णिमा, पूर्णिमासी, पूर्णमा The day of full moon; निखिलाग्निश्चि पूर्णिमा तिथीनुपतस्थेऽतिथिरेकिका तिथिः N. 2. 76.

पूर्त a. [पूर-क्त नि०] 1 Full, complete; ऐश्वर्यवैराग्यशो-
स्वबोधवीर्यश्रियां पूर्तमहं प्रपद्ये Bhāg. 3. 24. 32. -2 Concealed,
covered. -3 Nourished, protected. -तम् 1 Fulfilment.
-2 Cherishing, nourishing. -3 Granting. -4 A reward,
merit. -5 An act of pious liberality; it is thus defined:—
वापीकूपतडागादि देवतायतनानि च । अन्नप्रदानमारामः पूर्तमित्यभिधीयते
Ms. 4. 226; Māl. 1. 5. (opp. इष्ट which is thus defined
by Atri:— अभिहोत्रं तपः सत्यं वेदानां चैव पालनम् । आतिथ्यं
वैश्वदेवश्च इष्टमित्यभिधीयते); cf. इष्टपूर्त.

पूर्तिः f. 1 Filling. -2 Completion, fulfilment, accom-
plishment. -3 Satiety; satisfaction. -4 Rewarding, a
reward. -5 Multiplying.

पूर्य a. 1 To be filled or satisfied. -2 To be nour-
ished or maintained.

पूरुषः = पुरुष q. v.; Bv. 1. 75.

पूर्व 1 P. To fill; -(10 P.) 1 To invite. -2 To live.

पूर्व a. (Declined like a pronoun when it implies
relative position in time or space, but optionally so in
nom. pl.; and abl. and loc. sing.) 1 Being in front of,
first, foremost. -2 Eastern, easterly, to the east of;
ग्रामात् पर्वतः पूर्वः Sk.; पूर्वापरौ तोयनिधी वगाह्य Ku. 1. 1. -3
Previous to, earlier than; ब्राह्मणे साहसः पूर्वः Ms. 8. 276.
-4 Old, ancient; पूर्वसुरिभिः R. 1. 4; इदं कविभ्यः पूर्वभ्यो
नमोवाकं प्रशास्महे U. 1. 1. -5 Former, previous, anterior,
prior, antecedent (opp. उत्तर); in this sense often at
the end of comp. and translated by 'formerly' or
'before'; श्रुतपूर्व &c.; व्यतीता या निशा पूर्वा पौराणां हर्षवर्धिनी
Rām. 7. 37. 1. -6 Aforesaid, before-mentioned. -7
Initial. -8 Established, customary, of long standing
-9 Early, prime; पूर्वे वयसि Pt. 1. 165 'in early age or
prime of life. -10 Elder (ज्येष्ठ); रामः पूर्वा हि नो आता
भविष्यति महीपतिः Rām. 2. 79. 8. -11 (At the end of
comp.) Preceded by, accompanied by, attended with;
संबन्धमाभाषणपूर्वमाहुः R. 2. 58; पुण्यः शब्दो मुनिरिति मुहुः केवलं

राजपूर्वः Ś. 2. 17; तान् रिमतपूर्वमाह Ku. 7. 47; बहुमानपूर्व्या
5. 31; दशपूर्वरथं यमाख्यया दशकण्ठारिगुरं विदुर्बुधाः R. 8. 29;
so मतिपूर्वम् Ms. 11. 147 'intentionally', 'knowingly';
12. 89; अबोधपूर्वम् 'unconsciously', Ś. 5. 2. &c. -वैः
An ancestor, a forefather; पूर्वैः किलायं परिवर्धितो नः
R. 13. 3; पयः पूर्वैः सनिश्वासैः कनोष्णमुपमुज्यते 1. 67; 5. 14;
अनुकारिणि पूर्वेषां युक्तरूपमिदं त्वयि Ś. 2. 17. -वैम् The fore-
part; अनवरतधनुर्ज्यास्फालनकूरपूर्वम् (गात्रम्) Ś. 2. 4. -वो 1
The east -2 N. of a country to the east of Madhya-
deśa. -वैम् ind. 1 Before (with abl.); मासात् पूर्वम्. -2
Formerly, previously, at first, antecedently, before-
hand; तं पूर्वमभिवादयेत् Ms. 2. 117; 3. 94; 8. 205; ; R.
12. 35; प्रणिपातपूर्वम् K; भूतपूर्वखरालयम् U. 2. 17 'which
formerly was the abode', &c.; समयपूर्वम् Ś. 5 'after a
formal agreement'. -3 Immemorially. (पूर्वैण 'in front',
'before', 'to the east of', with gen. or acc.; अद्य पूर्वम्
'till-now', 'hitherto'; पूर्वैः -ततः -पश्चात् -उपरि 'first-
then, first-afterwards', 'previously, subsequently',
पूर्वम् -अधुना or -अद्य 'formerly-now.' -Comp. -अग्निः
the sacred fire kept in the house (आवसथ्य). -अङ्गः
the first day in the civil month. -अचलः, -अद्रिः the
eastern mountain behind which the sun and moon
are supposed to rise. -अधिकारिन् m. the first occu-
pant, a prior owner. -अन्तः the end of a preceding
word. -अपर a. 1 eastern and western; कतमोऽयं पूर्वापर-
समुद्रावगाढः सानुमानालोक्यते Ś. 7; पूर्वापरौ तोयनिधी वगाह्य Ku.
1. 1. -2 first and last. -3 prior and subsequent, pre-
ceding and following. -4 connected with another.
(-रम्) 1 what is before and behind. -2 connection;
न च पूर्वापरं विद्यात् Ms. 8. 56. -3 the proof and the thing
to be proved. विरोधः inconsistency, incongruity. -अभि-
मुख a. turned towards or facing the east. -अभ्यासः
former practice or experience. -अम्बुधिः the eastern
ocean. -अर्जित a. attained by former works. (-तम्)
ancestral property. -अर्धः, -धर्म 1 the first half; दिनस्य
पूर्वाधेपरार्धभिन्ना छायेव मैत्री खलसज्जनानाम् Bh. 2. 60; समाप्तं
पूर्वाधर्म &c. -2 the upper part (of the body); शकुन्तला
पूर्वाधेन शयनादुत्थाय Ś. 3; R. 16. 6. -3 the first half of a
hemistich. -अवसायिन् a. what occurs first or earlier;
पूर्वावसायिनश्च बलीयांसो जघन्यावसायिभ्यः ŚB. on MS. 12. 2. 34.
-अहः the earlier part of the day, forenoon; Ms. 4.
96, 152. श्वः कार्यमद्य कुर्वीत पूर्वाह्ने चापरह्निकम् (पूर्वाह्नतन, पूर्वा-
ह्निकः, पूर्वाह्नतन a. relating to the forenoon). -आवेदकः a
plaintiff. -आषाढा N. of the 20th lunar mansion con-
sisting of two stars. -इतर a. western. -उक्त, -उदित a.
beforementioned, aforesaid, -उत्तर a. north-eastern.
(-रा) the north-east. (-रे dual) the preceding and
following, antecedent and subsequent. -कर्मन् n. 1 a
former act or work. -2 the first thing to be done, a
prior work. -3 actions done in a former life. -4
preparations, preliminary arrangements. -कल्पः former
times. -कायः 1 the fore-part of the body of animals;
पश्चाधेन प्रविष्टः शरपतनभयाद् भूयसा पूर्वकायम् Ś. 1. 7. -2 the
upper part of the body of men; स्पृशन् करेणानतपूर्वकायम्